

LITERATURES

VALÈRIA GAILLARD
FRANCESCH

El món s'empetiteix sense les biblioteques públiques

Dolors Udina signa la traducció d'un recull d'Ali Smith que reivindica les biblioteques públiques, una oda per als enamorats de la literatura i la llengua i per a tots els qui hi han trobat «una porta a l'emancipació».

ALI SMITH
*Biblioteques
públiques.*
Traducció de
Dolors Udina,
Raig Verd, 2024.
208 p., 19,95 €

El darrer títol d'Ali Smith que acaba de sortir en català fa alçar les celles... les dues. *Biblioteques públiques*, traduït per Dolors Udina (reverència) i publicat per Raig Verd, no té res a veure amb el deliciós quartet estacional —*Tardor, Hivern, Primavera, Estiu*— ni amb el seu epíleg, *La torna*, publicat l'any passat. No. Estem davant d'un llibre de circumstàncies que apareix com a reacció a un fenomen preocupant: el tancament de biblioteques públiques al Regne Unit, mil menys segons l'autora en l'interval d'escriptura d'aquest volum. El llibre, però, s'enlaira per convertir-se en una apologia d'aquestes institucions que, per sort, a casa nostra gaudeixen d'una salut de ferro (només cal veure el reguitzell de clubs de lectura que organitzen arreu del país), i això que encara ens deuen la «Provincial» a la capital catalana. Però, vaja, aquí també pot arribar tard o d'hora.

És curiós, tanmateix, que un país com el Regne Unit, que va ser pioner a l'hora de defensar aquests centres per escampar la llavor fèrtil de la lectura entre totes les classes socials, ara els eliminin o els reconverteixin en associacions més o menys involucrades amb el tema cultural i autogestionades, és a dir, amb pressupost públic zero. Ho dic perquè cal recordar que unes de les pàgines més belles sobre la importància de la lectura les devem a Marcel Proust i el seu text *Sobre la lectura*, traduït amb mestratge al català per Anna Casassas, i que resulta que era el pròleg a un llibre que Proust havia traduït de John Ruskin el 1906, *Sésame et le lys*, que no era altra cosa que la transcripció de dues conferències de Ruskin, la primera de les quals realitzada per ajudar a la creació d'una... —hi arribo!— biblioteca. Estem parlant d'una xerrada que Ruskin va fer el 6 de desembre de 1864 a Manchester, a l'Ajuntament de Rusholme, titulada «Els tresors dels reis». Tot plegat per dir que, darrere la defensa de les biblioteques, es troba la defensa del llibre, la defensa de la lectura amb

el tot el que implica. Ali Smith fa una proposta, en aquest sentit, del tot original, perquè pren una sèrie de contes i els presenta amb una introducció en què es fa referència a diferents biblioteques i a diferents experiències d'usuaris d'amics i companys seus. Kate Atkinson, per exemple, sosté: «la biblioteca infantil de la ciutat de York em va fer l'escriptora que soc». «De petita, sense accés a la biblioteca pública, el meu món hauria estat molt més petit i infinitament més ric», afirma de la seva banda una amiga de l'autora, Lesley Brice.

També hi circula, per aquests textos introductoris marcats en cursiva i de caràcter testimonial, una crítica directe al govern britànic pel tancament de biblioteques, que —recordem— «no tenen com a objectiu ser rendibles», en aplicació a les polítiques d'austeritat. També s'apunta que «els que més pateixen si desapareixen les biblioteques» són «els més pobres, els més isolats i els menys capaços de la nostra societat». Conclusió: «si la nostra societat no es preocupa per les biblioteques, aleshores no es preocupa pels més vulnerables», sosté un altre testimoni. Ali Smith (Inverness, 1962), filla de pare electricista i mare conductora d'autobús, ho té claríssim: la biblioteca és la porta a l'emancipació i ha d'estar oberta a tothom. En això, Annie Ernaux, que evoca en els seus llibres la descoberta de les biblioteques com a accés a la cultura, un món inaccessible per a ella atesa la seva classe social, hi estaria totalment d'acord. Un lloc, a més, on el tràfec embogit del capitalisme troba màgicament un topall, ja que són «l'únic lloc on es pot anar, un espai lliure, un espai democràtic al qual pot anar qualsevol persona i ser allà amb altra gent, i que no cal tenir diners...», apunta Helen Clyne, filla d'Atkinson. Pat Hunter, bibliotecària durant 40 anys, destaca el paper civilitzador de les biblioteques, «no són negociables. Formen part de la nostra herència», afirma. D'altres testimonis evoquen el paper decisiu que han jugat a les seves vi-

des, com ara Emma Wilson: «A la meua biblioteca d'Anglaterra, quan era petita, una de les bibliotecàries era francesa. A mi m'encantava. Em feia sentir que només es dedicava a mi. Triar llibres cada setmana era com exposar els somnis que pogués tenir», i Helen Oyeyemi comparteix una impressió: «que la xarxa de biblioteques públiques és una mena d'organisme viu i benvolent.»

Pel que fa als relats, que Smith ja tenia escrits abans d'incorporar aquests pòrtics en defensa de les biblioteques públiques, hi trobem la prosa transparent de l'autora escocesa, la seva mirada neta davant la vida quotidiana que sap dur més enllà amb el seu particular impuls poètic. Sense que s'escolli directament a les trames dels contes la seva apologia bibliotecària, sí que els relats orbiten alguns d'ells al voltant del món dels llibres i es poden llegir en clau d'homenatge. Hi apareixen, per exemple, autors com ara Virginia Woolf, Katherine Mansfield o D.H. Lawrence, i llibres, i poesies, i paraules. Narrats en una primera persona que afavoreix una proximitat i una intimitat amb el lector, aquests relats delaten la veu sensible d'una autora que es fixa en personatges desvalguts que es passen la vida mirant a una altra banda, que arriben a la conclusió que no tenen res més a dir, que s'adonen que ja no són tan joves o que tenen somnis estil Escher. Un d'ells es converteix en una celebritat perquè el diari local publica, per error, que s'ha mort, cosa que li passa més d'una vegada i això el fa desesperar davant la indiferència de la seva família... Un dels relats més sorprenents és *L'admiradora*, que tracta d'una dona a qui li creix una branca al pit davant l'estupor dels metges, impotents però plens d'idees estrambòtiques i especialitzats altisonants. Ella, en canvi, viu la metamorfosi com un alliberament.

No sense una ironia decantada amb tendresa, Smith desplega el retrat d'una societat desorientada (el poder dels mitjans de comunicació, l'abús de les pantalles, l'accés

Sala de lectura de la biblioteca Gabriel García Márquez, al districte de Sant Martí, guanyadora del premi internacional a la Millor Biblioteca Pública del 2023. Fotografia: Pilardenou999/Viquipèdia

al porno dels infants i la violència juvenil circulen a *La vida després de la vida*, per exemple) i absurda en què els individus, aparentment fràgils, però de cor fort, malden per tirar endavant. Les relacions socials estan al centre d'unes històries que es descabdellen a base de gestos senzills per plantejar situacions universals, relacions que passen també pel llenguatge. A *L'article definit*, una empresària prepara la retòrica «adequada» —Urgent, valors nuclears, etc.— per assegurar el finançament del seu projecte de camí a una reunió de feina crucial. Pel camí —estem a Londres—, li entra un insecte a l'ull i s'ha d'aturar. Seguint una abella es troba enfilant les avingudes de Regent's Park (no Regent's Park, sinó *el* parc que va començar com un bosc i que Enric VIII va afaïçonar al seu gust d'esquerrà), un oasi de natura recorregut d'antuvi per personalitats com ara Mary Shelley, Charles Dickens, George Bernard Shaw, Sylvia Plath o Virginia Woolf. Al Jardí de les Roses, la petita estàtua de Cupido li fa recordar que fa temps que no pensava en un poema clàssic sobre aquesta deï-

tat entremaliada que es fa picar per una abella, que fa temps que simplement no pensava en cap poema. Perquè sí, la natura treu el nas per totes les pàgines dels relats com si reclamés un moment d'atenció exclusiva, la natura que allibera, com aquí una simple abella que marca el camí cap una altra vida.

En conjunt, aquests relats, com les novel·les de Smith, deixen a la boca una certa dolçor, la que confereix la confiança en la humanitat i en el poder de la natura, de la qual forma part. Relats també que fixen una època amb referents culturals de tota mena, perquè l'individu no viu aïllat, sinó enmig d'una teranyina de connexions, en un temps determinat. Però a l'autora escocesa li interessa transcendir, barrejar realitat i ficció per intentar donar un sentit esperançador i per això també se sustenta, com no podia ser d'altra manera amb aquest títol, en la literatura, el temple de la qual és la biblioteca. ■

Valèria Gaillard Francesch. Professora de la Facultat de Traducció i Interpretació de la UAB.